

Thijssse's Hof 75 jaar

Ger Londo

Onder het motto "Terug naar de bron" startte het eerste Oase-weekend in april 1992 in Thijssse's Hof. Nu 75 jaar geleden gebeurde het daar voor het eerst dat een 'instructief plantsoen' werd aangelegd waarin ruimte werd gegeven aan de inheemse flora en fauna en in het bijzonder aan die van de kalkrijke duinen. We willen dat jubileum niet ongemerkt voorbij laten gaan; een reden voor een nader portret van de nog steeds springlevende Hof in de 10e jaargang (eveneens een jubileum) van Oase.

Jac. P. Thijssse met de eerste hovenier J.C. Janssen. Foto: J. P. Strijbos

Hoe het begon

Ter gelegenheid van zijn zestigste verjaardag kreeg Jac. P. Thijssse in 1925 van de gemeente Bloemendaal een oppervlakte van 2 ha in het Bloemendaalse bos aangeboden om daarop zijn droom te verwezenlijken, namelijk een heemtuin (toen instructief plantsoen genoemd) met de flora en fauna van Kennemerland. Leonard A. Springer, een bekend tuin- en landschapsarchitect die in de traditie van de Engelse landschapsstijl werkte, ontwierp het plan voor Thijssse's Hof. De aanleg geschiedde door Cees Sipkes die toentertijd aan de Zijlweg tussen Haarlem en Overveen de eerste kwekerij van inheemse planten in Nederland had, 'De Teunisbloem' genaamd.

Thijssse had destijds al duidelijke ideeën over zijn tuin. Hij wilde de duinflora niet presenteren zoals in een botanische tuin gebruikelijk was. Hij schreef in 1940: "Wij streven er naar, die planten te vertoonen in hun natuurlijk verband, in plantengesellschaften." Hem stond helder voor ogen dat het vertonen van soorten in natuurlijke begroeiingen een duidelijke meerwaarde heeft vergeleken met de presentatie in meer gecultiveerde situaties.

Verreweg het grootste deel van Thijssse's Hof is dan ook natuurtuin geworden. Er hebben zich echte levensgemeenschappen ontwikkeld. Het onder-

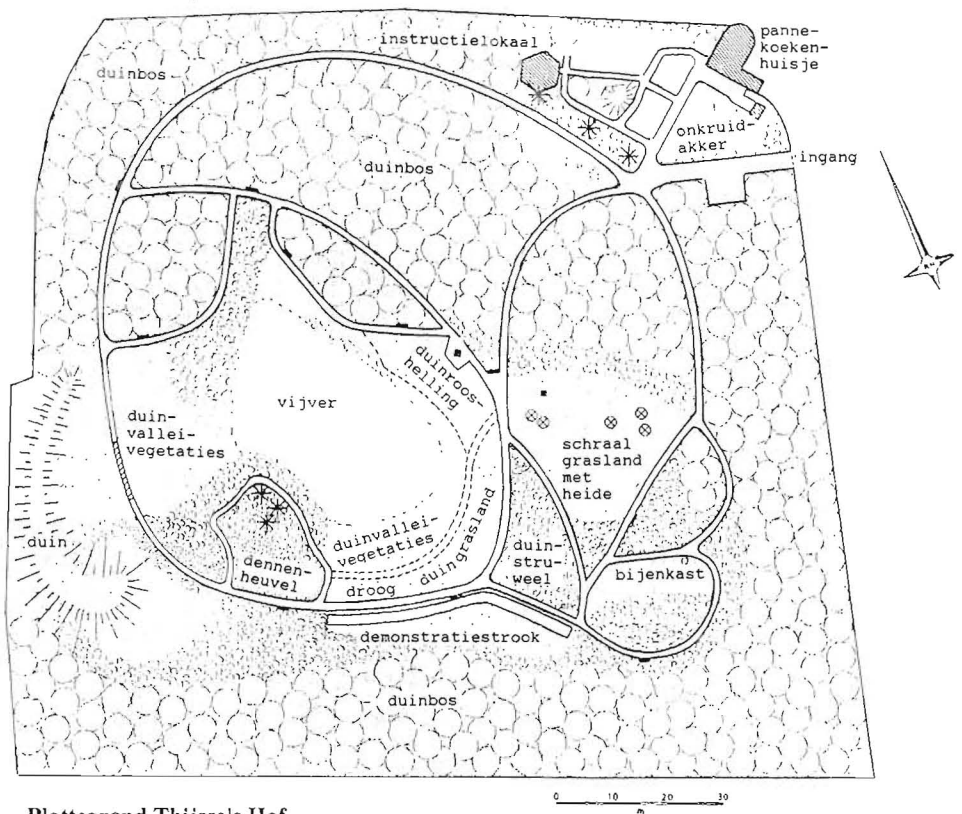
houd bestaat uit natuurbeheer op kleine schaal zoals het periodiek kappen van houtgewas en het jaarlijks maaien van het duingrasland en van de begroeiingen van natte duinvalleien. Op een kleine oppervlakte, de demonstratiestreek, worden allerlei soorten gekweekt. Dat betreft deels soorten waarvoor in de Hof geen geschikt natuurlijk milieu aanwezig is en deels oude cultuurplanten zoals medicinale gewassen en verfstofplanten.

De diverse begroeiingen

Zoals we op de plattegrond kunnen zien, bestaat het grootste deel van de

Hof uit duinbos. Dit heeft zich grotendeels ontwikkeld vanuit het eikenhak-hout dat al voor de aanleg aanwezig was. Het bevatte reeds een aantal bosplanten, o.a. bosanemoon, vingerhelmbloem en muskuskruid. Veel andere soorten werden geïntroduceerd. In het vroege voorjaar is het duinbos het aantrekkelijkste deel van de Hof en naast voornoemde soorten bloeien er onder meer drie soorten sleutelbloemen, holwortel, kleine maagdenpalm, hartblad-zonnebloem, wilde hyacint en gevlekte dovenetel.

In mei en juni is het duingrasland het aantrekkelijkst. Hier valt veel grote ratelaar op. Verder groeien er o.a. knolbeterbloem, knoopkruid, vogelwikke en kleine pimpernel naast diverse fraaie grassen zoals bevertjes en zachte haver. Enkele zeldzame soorten hebben zich spontaan gevestigd, namelijk blauwe bremraap (af en toe aanwezig geweest) en hondskruid, een zeldzame orchidee uit de duinstreek. Dat is het resultaat van een goed milieu en van een juist en constant blijvend beheer. Een onderdeel van het duingrasland is de duinrooshelling. Daar kwam vroeger een dichte duinroosjesbegroeiing voor. Toen die steeds meer ging vergrassen, hebben helaas verkeerde ingrepen plaatsgevonden (de helling is diverse keren omgespit en weer opnieuw ingeplant, Londo 1975). Maar door een kleinschalig maaibeheer waarbij de duinroosjes uitgespaard werden, heeft de vegetatie zich aardig hersteld. Momenteel heeft geel zonne-

Plattegrond Thijse's Hof

roosje zich sterk uitgebreid. Van het in de periode 1960 / 1972 aangelegde heideveldje zijn nog maar enkele restanten over. Voor een duinheide bleek het milieu niet optimaal. Doordat bij de aanleg van de heide tuinturf en heideplaggen zijn gebruikt, is de bovengrond zuurder en kalkarmer geworden en is een ander type schraal grasland ontstaan dan vroeger in de Hof voorkwam met o.a. veel bochtige smele, zandstruisgras en stijf havikskruid. Langs de vijver komen begroeiingen van natte duinvalleien voor. Aanvan-

kelijk waren dat pioniervegetaties met onder meer parnassia, echt en strandduizendguldenkruid, teer guichelheil en herfstbitterling. Geleidelijk heeft zich dat onder een maaibeheer ontwikkeld tot een orchideeënrijk grasland met veel brede orchis, rietorchis en iets gevlekte orchis, althans tijdens perioden met vrij constante (grond)waterstanden. Zowel tijdens extreem natte als in zeer droge perioden loopt de orchideeënrijkdom tijdelijk sterk terug zoals ook in de afgelopen vijf jaar is gebeurd. Verder groeien langs de vijver veel moerasplanten zoals poelruit, moerasspirea, grote wederik en scherpe zegge. Aan de westzijde van de vijver is in 1989 een nieuwe duinvallei gegraven die weer een geschikt milieu bood aan o.a. parnassia en echt duizendguldenkruid, soorten die elders langs de vijver door de natuurlijke successie verdwenen waren. Maar door hetzelfde proces nemen nu ook hier de pioniersoorten af en de orchideeën toe. De vallei is deels omgeven door een duin, opgeworpen met het zand van de uitgraving.

De grote variatie in begroeiing komt ook tot uitdrukking in een rijke dierenwereld, o.a. in een grote vogelrijkdom. Het binnenduinbos in het algemeen met aangrenzende parkachtige situaties is een van de vogelrijkste gebieden van ons land.

Thijse's Hof vlak na de aanleg in 1925

Foto: J. P. Srijbos

Natuurlijke processen en milieu-indicatie

Het voordeel van een natuurtuin is dat we, weliswaar op kleine schaal, getuige kunnen zijn van allerlei natuurlijke processen zoals de vegetatiesuccessie. Door de langdurige ongestoorde ontwikkeling en het constant blijven van het beheer zijn soortenrijke levensgemeenschappen ontstaan. Daardoor hebben oude heemtuinen een meerwaarde ten opzichte van jonge. Dit moge een aanmoediging zijn om in natuurtuinen vooral door te gaan op de ingeslagen weg.

Verder worden we in natuurtuinen attent gemaakt op de effecten van externe invloeden op het milieu. Zo zijn de effecten van de luchtverontreiniging ook in Thijssse's Hof merkbaar. Het duidelijkst is dat waar te nemen aan de onderbegroeiing van het duinbos, vooral aan de soorten daslook, gevleete aronskelk en donkere ooievaarsbek die daar in de begintijd zijn aangeplant. De groeiplaatsen bleven lange tijd (vrij) beperkt, maar in de laatste 10 à 20 jaar is een sterke toename zichtbaar evenals van grote brandnetel. Dit is een gevolg van het voedselrijker

Gezicht op de vijver in 1984

Foto: G. Londo

worden van het milieu door de atmosferische depositie, een proces dat in alle relatief voedselarme vegetatietypen in Nederland waarneembaar is. Kort geleden is in een reeks artikelen in het tijdschrift 'Groen' het beheer van Thijssse's Hof besproken en geëvalueerd. Gebundeld zijn die artikelen in de Hof verkrijgbaar (Londo 1996-'97).

De toekomst

Het toekomstig beheer is erop gericht om de diversiteit in vegetatie, flora en fauna te behouden. Dat betekent continuering van het beheer van waardevolle levensgemeenschappen als bovenvermeld. Maar bijna ongemerkt doen zich soms veranderingen voor waardoor bepaalde gemeenschappen dreigen te verdwijnen. Dan moet er worden ingegrepen zoals nu met de regeneratie van het duinstruweel. Door de toename van boomopslag was er van het struweel tot voor kort maar weinig over; dit had meer het karakter van hakhout dan van struweel.

Een goed beheer is pas mogelijk als daar de middelen voor zijn. Voor een belangrijk deel dank zij onze donateurs kan de

Stichting Thijssse's Hof een hovenier bekostigen. Het op peil houden van het donateursbestand is dan ook een belangrijke taak van het stichtingsbestuur, nu al weer 25 jaar staande onder het bezielende voorzitterschap van Drs. W. J. M. Holthuisen. Daarnaast zijn de IVN-gidsen en de andere vrijwilligers belangrijk. Zonder goede rondleidingen (altijd op de eerste zondag van de maand) en begeleiding van scholen zou de Hof niet goed aan zijn doel beantwoorden. □

Keuze uit de literatuur over Thijssse's Hof

Eck, G. van, e.a. 1975. Vijftig jaar in Thijssse's Hof. Thieme, Zutphen. 104 p.
Holthuisen, W.J.M. 1988. Thijssse's Hof het jaar door. Uitg. Thijssse's Hof, Bloemendaal en Heemstedse Courant. Heemstede. 81p.
Londo, G. 1975. Een instructieve heemtuin op natuurlijke basis. In: G. van Eck e.a. 1975. Vijftig jaar in Thijssse's Hof. Thieme, Zutphen. p. 28-67.
Londo, G. 1996-1997. Het beheer van Thijssse's Hof. Groen 52, 53: 13 p.
Thijssse, J.P. 1940. Een jaar in Thijssse's Hof. Allert de Lange. Amsterdam. 102 p.
Thijssse, J.P. 1942. Een tweede jaar in Thijssse's Hof. Allert de Lange. Amsterdam. 98 p.

Ger Londo is ecooloog/vegetatiekundige en bestuurslid van de Stichting Thijssse's Hof.

*Adres Thijssse's Hof
Mollaan 4, 2061 BD Bloemendaal
Tel: 023-5262700*

De huidige hovenier Harry Schokkenbroek

Foto: E. Wolters